

כיצד התעשר רבי עקיבא בפתע פתאום?

רבי עקיבא, כמו יוסף הצדיק ואברהם אבינו, ניצלו את כישוריהם ויכולותיהם להשפיע על אומות העולם להאמין בקדוש ברוך הוא.

עשירותו של רבי עקיבא

השבוע אני אחלוק איתכם דבר שהוא לא כל כך מפורסם. רבי עקיבא [?] שהיה אחד מגדולי ישראל בכל הזמנים [?] היה בצעירותו עני מרוד, ולבסוף אחרי עשרות שנים של לימוד תורה הוא התעשר. הגמרא במסכת נדרים (נ, א [?] רש"י ור"ן) מעלה את השאלה הפשוטה: כיצד רבי עקיבא שהקדיש את כל חייו ללימוד תורה התעשר פתאום אחרי עשרות שנים!?

כדי להסביר את התעשרותו הפתאומית של רבי עקיבא, מביאה הגמרא כמה סיפורים.

נפתח בסיפור המפורסם הידוע לכל. רבי עקיבא בצעירותו היה רועה אצל כלבא שבוע שהיה מעשירי ירושלים. רחל [?] בתו של כלבא שבוע [?] הבחינה בתכונותיו המיוחדות של הרועה העני שלא ידע קרוא וכתוב והביעה את רצונה להתחתן איתו. אביה כמובן התנגד לנישואין הללו בכל תוקף והדיר אותה מנכסיו. לאחר שנים רבות, בשעה שרבי עקיבא חזר לירושלים בלויית עשרים וארבע אלף תלמידים, ביקש כלבא שבוע להתיר את הנדר הישן שלו, ונתן לו את כל רכושו.

זוהי סיבה אחת לעושרו המופלג של רבי עקיבא אחרי עשרות שנים של לימוד תורה.

שוב מספרת הגמרא סיפור מעשה שהיה בקיסר רומי שנא יהודים. יום אחד הוא התייעץ עם שריו ויועציו ושאל אותם: אדם שיש ברגלו נמק

(ריקבון) כיצד עליו לנהוג: האם עליו לקטוע את רגלו ובכך להציל את חייו, או שלא יעשה זאת ואז יסבול ויצטער מאד? כיצד כדאי לנהוג? השיבו לו יועציו: כדאי לקטוע את רגלו ויחיה ויחלים.

את השאלה הזאת כיוון הקיסר המרושע נגד היהודים שנואי נפשו, שכן הוא דימה אותם לנמק שצריך לקטוע ולהיפטר ממנו ח"ו. הקיסר שמח אפוא לשמוע שיועציו מסכימים עמו.

בין היועצים של הקיסר היה יועץ אחד שהיה ידיד היהודים ושמו קטיעא בר שלום. הוא התנגד לגזירה נגד היהודים ופנה לקיסר ואמר את דעתו: לא תצליח להרוג את כולם שהרי הם מפוזרים בארבע רוחות העולם מסוף העולם ועד סופו (מהרש"א). כלומר: בכל מקרה לא תצליח להיפטר מהם, ופרט לכך? הוא המשיך ואמר לקיסר? אם תעשה זאת כולם יכנו אותך קיסר בעל מלכות קטועה.

שמע הקיסר ואמר לו: "דבריך אמנם נכונים, אבל החוק ברומא קובע שכל מי שמנצח את הקיסר בויכוח? נזרק לכבשן האש!". לקחו אותו עבדי המלך והוליכו אותו להריגה. בדרכם לשם פגשה אותם גבירה רומאית שקראה לעבר קטיעא בר שלום: "אם אתה נהרג מפני שהגנת על ישראל? לך ותתגייר!" הוא אכן עשה ברית מילה, וטרם מותו הוא קרא בקול ואמר: "הנני מוסר את כל נכסי לרבי עקיבא וחבריו" (עבודה זרה י, ב). זהו הסיפור השני שמבהיר כיצד התעשר רבי עקיבא.

הגמרא מביאה סיבה נוספת להתעשרותו. רבי עקיבא היה נוהג לנהל ויכוחים על היהדות עם גדולי רומי. מסופר שהוא ניהל ויכוחים עם טרונוסרופוס שהיה נציב רומא ביהודה. הויכוח התנהל בפני הקיסר ותמיד רבי עקיבא ניצח אותו בפולמוס. כמובן שהלה התבייש לפני הקיסר על כישלונותיו. פעם אחת הוא חזר הביתה זעוף וכעוס. שאלה אותו אשתו רופינה מדוע פניו נפולות ומדוע מצב רוחו רע? והוא גילה לה שרבי עקיבא מנצח אותה פעם אחר פעם בויכוח ושם אותו ללעג ולקלס. אמרה לו אשתו: "תן לי רשות ואכשיל אותו בדבר עבירה, וכך נהרוס לו את הקריירה".

טרונוסרופוס הביע את הסכמתו להצעתה של אשתו והיא הלכה לרבי עקיבא. אלא שלתדהמתה רבי עקיבא הגיב כלפיה בצורה מוזרה מאד: הוא ירק, צחק ובכה!

כשהיא שאלה את רבי עקיבא לפרש התנהגותו התמוהה, הוא השיב לה: הסיבה לכך שירקתי היא "כי מטיפה סרוחה באת". הסיבה לבכי שלי היא משום שיום יבוא ולאחר מותך היופי שלך עתיד לבלות בקבר. ואת הסיבה לצחוק שלי לא אגלה!

כשהיא שמעה על יחס כה משונה לחיים, היא הושפעה מאד מגדולתו של רבי עקיבא והיא התעניינה אצלו האם היא עדיין יכולה לחזור בתשובה? האם אחרי שהיא עמדה לעשות מעשה כה פסול כדי להכשיל את רבי עקיבא יש לה עדיין תקנה? רבי עקיבא השיב לה בחיוב. היא התגיירה והתחתנה עם רבי עקיבא והביאה איתה כסף רב. הגמרא מוסיפה ומציינת שזו היתה הסיבה לצחוק של רבי עקיבא, משום שהוא ראה ברוח הקודש שהיא עתידה להתגייר ולהתחתן איתו.

זוהי אם-כן הסיבה השלישית להתעשרותו הפתאומית של רבי עקיבא.

מהסיפורים הללו אנחנו רואים שלרבי עקיבא היו ויכוחים קשים ומרים עם גדולי רומי והוא השפיע עליהם וגילה בפניהם את היופי של התורה והמצוות, עד כדי כך שאחד מהם היה מוכן למסור את נפשו בפועל למען עם ישראל.

שושלת ההשפעה

זה מביא אותנו לפרשת השבוע. יוסף היה הראשון במשפחת האבות שיצא החוצה כדי להפיץ את האמונה בה' אחד.

לפניו עשה זאת אברהם אבינו, ואילו אצל יצחק ויעקב לא מצאנו את ההנהגה הזאת. להיפך, אצל יעקב אבינו מוצאים שהוא טמן את עצמו בבית שם ועבר במשך ארבע-עשרה שנים שבהם הוא ישב ולמד תורה בגפו

(בראשית כח, ט [רש"י]). בישיבה הזאת היו בסך הכל שלושה: שם, עבר ויעקב אבינו.

הראשון במשפחה שעזב את הסביבה הקרובה והלך ל'ערוות הארץ' היה יוסף הצדיק. שם במצרים היה [כפי שמתואר] "שם שמים שגור בפיו" עד כדי כך שהאדון המצרי שלו ידע שכל הצלחתו הגדולה של יוסף היא משום ש"ה' איתו" (בראשית לט, ג).

את אותו רעיון אנחנו מוצאים בחג החנוכה שהוא החג היחידי שחוגגים מחוץ לכותלי הבית. כל החגים היהודיים הם בחוג המשפחה ובתוך הבית עצמו. חנוכה הוא החג היחידי שמציינים אותו "על פתח ביתו מבחוץ" [דווקא עבור 'החוצה']. כל המטרה של החג הזה היא "פרסומי ניסא". אנחנו מדליקים נרות ומאירים את רשות הרבים.

זהו למעשה תפקידו של כל יהודי, להיות "אור לגויים" ולהביא את האור של היהדות לכל באי עולם.

הרבי אומר שכאשר יהודי מנצל את קשריו בעולם המסחר עם אנשים לא יהודים והוא משפיע עליהם בענין של שבע מצוות בני נח, הרי לא רק שהוא לא מפסיד בגשמיות ולא רק שזה לא מרתיע את האנשים שהוא מקיים איתם עסקים, אלא אדרבה [הם יעריכו אותו יותר, יסמכו עליו, וירצו להגדיל את קשריהם איתו ('התוועדויות' תשד"מ כרך ג עמ' 4411 ועוד)].

וכפי שרואים אצל רבי עקיבא שכתוצאה מזה שהוא לימד והשפיע על גדולי רומי, לא רק שהוא לא הפסיד מאומה אלא אדרבה הוא עוד התעשר מזה לאחר עשרות שנים של לימוד תורה.